

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Завтур Віктор Андрійович ПОЗИТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ ЩОДО НЕДОПУЩЕННЯ ПОВТОРНОЇ ТА ВТОРИННОЇ ВІКТИМІЗАЦІЇ ПОТЕРПІЛИХ ВІД СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ В КОНТЕКСТІ РІШЕННЯ ЄСПЛ У СПРАВІ «Х. ПРОТИ КІПРУ».....	565
Мурзановська Аліна Владиславівна ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	568
Пожар Вадим Георгійович РОЛЬ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ СТАНДАРТІВ ДОПУСТИМОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....	571
Підгородинська Анастасія Вікторівна ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ ІНОЗЕМНИХ СУДОВИХ РІШЕНЬ	575
Сидорчук Владислав Васильович УМОВИ ВИЗНАННЯ ОСОБИ ПОТЕРПІЛОЮ	579
Стародубов Сергій Вікторович ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ В ПОРЯДКУ СТ. 615 КПК УКРАЇНИ	582
Степаненко Андрій Сергійович ЦИФРОВІ (ЕЛЕКТРОННІ) ДОКАЗИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ВИКЛИКИ	584
Стоянов Микола Михайлович ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ВІДКРИТТЯ МАТЕРІАЛІВ ІНШІЙ СТОРОНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В СВІТЛІ СУЧАСНОЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	588
Федчун Наталія Олександрівна ПРОФАЙЛІНГ У МЕДІА	590
Цитряк Віктор Ярославович ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	592
Аблов Іван Євгенійович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПІДСУДНОСТІ ТА ПІДСЛІДНОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ВЧИНЕНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ.....	595
Бабій Світлана Володимирівна ЩОДО ДОТРИМАННЯ ЗАБОРОНИ ДВІЧІ ПРИТЯГУВАТИ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ОДНЕ Й ТЕ САМЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ДО ОСОБИ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ	598
Грама Олександр Олександрович ЩОДО ВИДІЛЕННЯ ПРАВА НА РЕАБІЛІТАЦІЮ ЯК ОКРЕМОГО ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....	601
Гуменюк Аліна Сергіївна ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ...	603
Дядюк Юрій Олегович РОЛЬ ПРОКУРОРА У ЗБИРАННІ ТА ПЕРЕВІРЦІ ДОКАЗІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ	607
Жовтан Олександр Володимирович ОКРЕМІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДМОВИ ВІД ЗАХИСНИКА В ПОРЯДКУ СТАТТІ 54 КПК УКРАЇНИ	609
Кіміліченко Сергій Олегович КОНТРОЛЬ І ФІКСАЦІЯ РОЗМОВ ЯК МЕТОД ОТРИМАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	612
Кіліміченко Христина Юріївна ДО ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ...	615

РОЛЬ ПРОКУРОРА У ЗБИРАННІ ТА ПЕРЕВІРЦІ ДОКАЗІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Розпочата у 2022 році російською федерацією повномасштабна збройна агресія та обумовлений нею правовий режим воєнного стану в Україні стали каталізатором для істотної трансформації функціонування органів кримінальної юстиції. Розділ IX-1 Кримінального процесуального кодексу України, який регламентує особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану за цей час зазнав неодноразових змін [2].

Одним з дискусійних аспектів цих змін стало розширення повноважень керівника органу прокуратури, шляхом делегування йому в окремих випадках функції судового контролю. Серед таких повноважень особливе значення займає надання дозволу на проведення обшуку, адже, як стверджують науковці, саме ця слідча (розшукова) дія, з одного боку, є найбільш ефективною та затребуваною у практиці, оскільки спрямована на отримання, насамперед, речових доказів, проте з іншого – вагомо обмежує конституційні права та свободи учасників кримінального провадження [3, с. 137]. Зважаючи на важливість обшуку, як дієвого інструменту збору доказів, слід врахувати і те, що дозвіл на проведення обшуку, наданий прокурором має беззаперечно відповідати вимогам закону, адже статтею 87 Кримінального процесуального кодексу України прямо передбачено, що недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, водночас суд зобов'язаний визнати істотними порушеннями прав людини і основоположних свобод, зокрема, здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов [2].

Однак, сформульована законодавцем диспозиція статті 615 Кримінального процесуального кодексу України в частині що стосується обшуку звучить наступним чином: «У разі введення воєнного стану та якщо відсутня об'єктивна можливість виконання слідчим суддею повноважень, передбачених статтями 140, 163, 164, 170, 173, 206, 219, 232, 233, 234, 235, 245-248, 250 та 294 цього Кодексу, – такі повноваження виконує керівник відповідного органу прокуратури за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором» [2]. Таке формулювання норми закону породжує правову невизначеність у її застосуванні.

Науковці стверджують, що об'єктивна неможливість є питанням фактів та встановлюється у кожному конкретному провадженні з урахуванням воєнних дій [4]. Слушною є думка Тішина М. В., який вказує, що обґрунтування відсутності об'єктивної можливості виконання слідчим суддею повноважень має по-

лягати у наведенні фактичних даних, які це підтверджують, а не лише прописуванням у клопотанні та потім – у постанові керівника органу прокуратури, що така можливість відсутня. Неналежне або недостатнє обґрунтування може призвести до визнання доказів недопустимими [5, с. 284].

З огляду на це, положення пункту 2 частини 1 статті 615 Кримінального процесуального кодексу України видаються недосконалими, оскільки їх формулювання не містить визначення критеріїв відсутності об'єктивної можливості виконання повноважень слідчим суддею. Це породжує правову невизначеність у застосуванні норми закону, наслідком чого може стати не лише здобуття доказів, які у подальшому будуть визнані судом недопустимими, а й істотне порушення прав людини.

Не можна залишити поза увагою і відповідність вказаної норми Кримінального процесуального кодексу України статті 30 Конституції України, якою встановлено, що не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду [1].

Тобто, Конституцією України чітко визначено єдиний суб'єкт, уповноважений на ухвалення рішення про проведення обшуку – суд.

Існуюча суперечність, може викликати певні проблеми у майбутньому, оскільки Європейський суд з прав людини сформував свою позицію щодо порядку та наслідків проведення обшуків органами державної влади.

Прикладом може позиція ЄСПЛ у рішенні «Брацці проти Італії» (Case of Brazzi v. Italy, Заява № 57278/11). У даній справі суд констатував порушення статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та вказав, що за відсутності попереднього судового контролю щодо слідчої дії, недостатньо процесуальних гарантій, для запобігання ризику зловживання владою з боку органів влади, відповідальних за кримінальне розслідування [6].

У підсумку слід відзначити, що прийняті законодавцем зміни до Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України покликані адаптувати законодавство до надскладних умов воєнного стану та сприяти правоохоронним органам у забезпеченні ефективного досудового розслідування. Проте визначений статтею 615 Кримінального процесуального кодексу України регламент отримання дозволу на проведення обшуку створює ряд ризиків, таких як здобуття недопустимих доказів та істотне порушення прав та свобод людини.

Шляхом вирішення цієї проблеми може стати внесення змін до кримінального процесуального закону, які встановлять чіткі критерії визначення обґрунтування відсутності об'єктивної можливості виконання слідчим суддею повноважень, що дозволить створити баланс між потребами правоохоронних органів та захистом прав і свобод людини.

Список використаних джерел:

1. Конституція України (зі змін. і доп. станом на 2025 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змін. і доп. станом на 2025 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

3. Денисовський М. Д., Томчук І. О., Петруник Л. В. Процесуальні аспекти проведення обшуку як одного із засобів отримання доказів у кримінальному провадженні. *Держава та регіони*. 2020. № 3 (69). С. 136-141. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2020/25.pdf.

4. Гловюк І., Завтур В. Новели здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: зміни до КПК України від 03 березня 2022 та роз'яснення Верховного Суду. *Вища школа адвокатури НААУ*. 07.03.2022. URL: <https://surl.li/schnkn>.

5. Тішин М. В. Забезпечення прокурором допустимості доказів в умовах воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 2. С. 282-287. URL: <https://surl.li/amxghw>.

6. Case of Brazzi v. Italy (Application № 57278/11) : Judgment of European Court of Human Rights, September 27, 2018. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-186506>

Ключові слова: прокурор, докази, досудове розслідування.

Keywords: prosecutor, evidence, pre-trial investigation.

Жовтан Олександр Володимирович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу*

ОКРЕМІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДМОВИ ВІД ЗАХИСНИКА В ПОРЯДКУ СТАТТІ 54 КПК УКРАЇНИ

Стаття 26 КПК передбачає засаду диспозитивності у кримінальному процесі. Це означає, що сторони кримінального провадження є вільними у використанні свої прав, передбачених КПК. Одним із прав особи в кримінальному провадженні є право на захист (яке кореспондується із обов'язком держави його забезпечити). В рамках цього права підозрюваний або обвинувачений можуть вільно залучати захисника – конкретного адвоката, який здійснюватиме їх захист.

Виключення з можливості вільного вибору особи захисника передбачені у випадку залучення захисника слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням або у випадку залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії. За вказаних обставин слідчий, прокурор виносить постанову, а слідчий суддя та суд постановляє ухвалу, якою доручає відповідному органу (установі), уповноваженому законом на надання безоплатної правової допомоги, призначити адвоката для здійснення захисту за при-